

نشست‌های برگزار شده در

مرکز آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان (آزفا)

عنوان نشست: آموزش و گسترش زبان فارسی در جهان؛ پیامدهای شیوع

ویروس کرونا

شناسنامه نشست	
واحد برگزار کننده نشست:	مرکز آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان دانشگاه علامه طباطبائی
مسئول نشست:	دکتر رضامراد صحرائی (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری نشست:	۲۵ و ۲۶/۰۹/۱۳۹۹
اعضای هیئت علمی:	دکتر حسین سلیمی، دکتر ماندانا تیشه‌یار (اعضای هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)، پروفیسور فلیحه زهرا کاظمی (پاکستان)، دکتر سعید صفری (صربستان)، آقای دکتر حسن ادیب حاج سلیمان (لبنان)، پروفیسور دکتر علی تمیزال (ترکیه)، دکتر هولکر میرزا احمد آوا (ازبکستان)، دکتر دلفوزه احمد آوا (ازبکستان)، دکتر احسان‌الله شکرالهی (هند)، پروفیسور سید عین‌الحسن (هند)، دکتر نورلان بیگ بولاتبیک (قرقیزستان)، دکتر ثنا شورغایا (گرجستان)، آقای دکتر بولاتبیک باتیرخان (قزاقستان)، خانم آیگون علیزاده (آذربایجان)، آقای سید علی موسوی‌زاده (عمان)، آقای عبدالله مرزوقی (تونس)، خواکین رودریگز (اسپانیا)، دکتر مونا رافت محمد الطنطاوی (مصر)، دکتر نازیا بارانی (اسپانیا)، آقای محمدحسین حسینی (کویت، پاکستان)، پروفیسور محمد بهاء‌الدین (بنگلادش)، حاج آقا علی محسنی (جامعه المصطفی العالمیه)، آقای دکتر یحیی عبید (یمن)، دکتر میرزا شیر علی

(پاکستان)، دکتر سمیع الله (فیصل آباد-پاکستان)، دکتر محمد سفیر (پاکستان)، پروفیسور الکساندر پولیشوک (روسیه)، دکتر أنور عباس مجید (عراق) و دکتر اما میلکویچ (صربستان)	
دکتر غلامعلی حداد عادل (رئیس بنیاد سعدی)، آقای شهروز فلاحت‌پیشه (معاون امور بین‌الملل بنیاد سعدی)، آقای محسنی (رئیس مدرسه المهدی جامعه المصطفی)	نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط:
نحوه آموزش زبان فارسی در زمان کرونا؛ راه‌های جلوگیری از تعطیلی مراکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان؛ مسائل و مشکلات آموزش زبان فارسی به صورت مجازی؛ پیامدهای آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان.	مسئله محوری نشست:
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (سازمان امور دانشجویان و مرکز توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی)، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، بنیاد سعدی، جامعه المصطفی العالمیه	سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:

چکیده مباحث طرح‌شده:

این وبینار در قالب یک نشست تخصصی حل مشکلات کشور به مدت دو روز و با حضور ۳۰ استاد از ۲۱ کشور جهان برگزار شد. هدف اصلی نشست بررسی راهکارهای ممکن برای پیشبرد آموزش زبان فارسی در خارج از کشور با توجه به مقتضیات ناشی از شیوع کرونا بوده است. سخنرانان حاضر در این نشست مجازی با محورهای «تأثیرات بیماری کرونا بر کلاس‌های آموزشی زبان فارسی»، «تأثیرات بیماری کرونا در نظام برنامه‌ریزی آموزشی در حوزه زبان و ادبیات فارسی»، «تأثیرات بیماری کرونا بر حوزه اندازه‌گیری و سنجش توانایی‌های زبانی فارسی‌آموزان خارجی»، «شیوه‌ها و راهکارهای نوین آموزش زبان فارسی در دوره کرونا»، «مشکلات فارسی‌آموزان در یادگیری مجازی و راهکارهای حل آن‌ها» و «ویژگی‌ها، بسترها و نرم‌افزارهای کارآمد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان» به گفتگو پرداختند. نکات کلیدی که در این جلسه مطرح شد در ادامه می‌آید:

- اهمیت و جایگاه زبان و فرهنگ فارسی و ضرورت گسترش آن در جهان

- آینده آموزش در جهان پسا کرونا به فضای مجازی متصل است. اگرچه قطعاً هیچ چیز جای آموزش حضوری را نمی‌گیرد.
- در شرایط فعلی بهترین شیوه آموزش مجازی همراه با بهسازی و به‌روزرسانی است.
- آموزش زبان فارسی به صورت مجازی برای دانشجویان و زبان‌آموزان سطح مقدماتی بسیار دشوارتر است.
- ابزارهای استفاده از کلاس‌های مجازی، هزینه‌بر هستند و عمدتاً این هزینه‌ها بر عهده زبان‌آموزان است.
- در برخی از کشورها قطعی مکرر برق، سرعت پایین اینترنت کیفیت آموزش مجازی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.
- پرداخت شهریه کلاس‌هایی که به صورت مجازی توسط یک موسسه یا دانشگاه ایرانی برگزار می‌شود، بسیار سخت است.
- علاقه زبان‌آموزان به حضوری شدن کلاس‌ها.
- آموزش و پرورش به دلیل الکترونیکی شدن نسبت به بخش‌های دیگر اقتصاد کمتر آسیب دید و حتی موجب افزایش کارایی شد.
- توانایی انتخاب مؤسسه آموزشی مورد علاقه، ایجاد شرایط فردی و نحوه آموزش با در نظر گرفتن ویژگی‌های دانشجو، غوطه‌وری در محیط زبان و ارتباط مداوم با زبان مادری، توانایی یادگیری زبان در یک زمان مناسب در هر مکان برای دانش‌آموز، آموزش در خانه و تمرکز روی درس، دسترسی آزاد به کتاب‌های مرجع، توانایی ضبط یک درس هم‌زمان با پخش بعدی آن، توانایی کار مستقل و فرصتی برای دریافت مشاوره از معلم در هر زمان، توانایی تدوین فرهنگ‌نامه‌های الکترونیک و پس‌انداز مالی قابل توجه از جمله مزایای کلاس‌های مجازی هستند.
- با وجود معایب موجود کلاس‌های برخط، آموزش از راه دور موجب برداشته شدن موانع جغرافیایی می‌شود و به شما امکان می‌دهد یک زبان را به همراه زبان مادری از کشورهای

- مختلف یاد بگیرید. به علاوه، دانش‌آموزان فرصت پیدا می‌کنند تا مهارت‌های تحمل، تمایل به مصالحه و احترام به عقاید دیگران را به دست آورند.
- در برخی از کشورها، عدم تمایل زبان‌آموزان به شرکت در کلاس‌های مجازی، آموزش زبان فارسی رکود بسیار زیادی یافته است.
- کمبود منابع درسی در کلاس‌های مجازی و همچنین تهیه پاورپوینت توسط مدرسان.
- عدم دسترسی زبان‌آموزان و دانشجویان به کتابخانه‌ها.
- هرچه تعداد فارسی‌آموزان بیشتر و مثلاً از شش به ۱۰ نفر برسد، تدریس سخت‌تر است.
- تدریس زبان فارسی از راه اینترنت یک مرهم موقت است و مشکل را حل نمی‌کند، چون نمی‌تواند جایگزین کلاس‌های سنتی و حضوری باشد.
- تا پیش از انتشار ویروس کرونا، آموزش مجازی محدود بود و دانشجویان از این بستر به دلیل ضعیف بودن استفاده نمی‌کردند، اما امروز استفاده از این پلتفرم‌ها متداول شده است.
- از نکات مثبت این کلاس‌ها می‌توان به دسترسی طیف گسترده‌ای از آحاد جامعه به آموزش زبان فارسی اشاره کرد و به علاوه، زبان فارسی خارج از زمان اداری در اوقات فراغت قابلیت دسترسی دارد که بسیار با استقبال روبه‌رو شد. از جمله چالش‌ها نیز فقدان روابط عاطفی بین استاد و دانشجوست و مشخص است که زبان‌آموزی چهره به چهره بسیار مؤثرتر از ارتباط مجازی است.
- به طور کلی برگزاری آموزش مجازی برای دانشجویانی خوب است که نمی‌توانند از راه دور به اینجا بیایند و تحصیل کنند.
- کمبود دانشجو تبلیغ رسانه‌های غربی ضد ایران و امکانات کم بازار کار مهم‌ترین علت‌هایی است که دانشجویان کمتر این رشته را انتخاب می‌کنند. به علاوه، رشته زبان فارسی مثل قبل از طرف دولت بورس نمی‌شود و رقابت بین زبان‌های فارسی، چینی و انگلیسی برای انتخاب رشته زیاد است.
- همه درس‌ها مجازی است و ارزیابی، سنجش و انواع آزمون‌ها به همین صورت برگزار می‌شود و استادان تکالیف مختلف را تهیه و برای دانشجویان ارسال می‌کنند، اما این کار

بسیار سخت است، چراکه دانشجویان شرایط برابر ندارند و علاوه بر این، انجام این تکالیف وابسته به صداقت دانشجویان در انجام تست‌ها و تکلیف‌هاست.

- کرونا به جز مشکلاتی که ایجاد کرد، فرصت آموزش مجازی زبان‌های خارجی از جمله فارسی را فراهم کرد. پلتفرم‌هایی که دانشگاه‌های مختلف از آن استفاده می‌کنند، این فرصت را به ما داد که روند آموزشی متفاوتی داشته باشیم و از وسایل مختلفی استفاده کنیم و دانشجویان زبان‌های خارجی بیشتر با فضای مجازی و استادان خود در ارتباط‌اند.
- شرایط کرونایی از جهتی موجب توقف کلاس‌های حضوری شد، اما درب دیگری به روی آموزش فارسی در جهان و به روی ما باز شد و آن جدی گرفتن فضای مجازی بود.

توصیه‌های سیاستی:

۱. **تبیین و پیاده‌سازی رویکرد آموزش و یادگیری معکوس در مراکز آموزش زبان فارسی ایران و جهان:** یکی از مهم‌ترین پیامدهای پاندمی کرونا این بود نشان داد شیوه‌های سنتی آموزش زبان فارسی در جهان باید متحول شوند. با شیوع این بیماری، ضعف این شیوه‌ها بیش از هر زمان دیگری نمایان شد. به علاوه، فاصله عمیق شیوه‌های موجود آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان با شیوه‌های نوین نیز بسیار کم شد. پاندمی کرونا برنامه‌های آموزش مجازی زبان فارسی را حداقل یک دهه پیش انداخت. از جمله پیامدهای مثبت شیوع کرونا، می‌توان به معرفی رویکرد آموزش و یادگیری معکوس^۱ و اجرای آن در دوره‌های فارسی آموزی اشاره کرد. این رویکرد، انقلاب بزرگی در آموزش و محیط‌های یادگیری ایجاد کرده (BERGMANN & SAMS, 2012) و به طرز فزاینده‌ای در حال گسترش است.

ساده‌ترین تعریف کلاس معکوس این است که آنچه به صورت سنتی در داخل کلاس درس انجام می‌شده، به بیرون از کلاس درس منتقل می‌شود؛ و آنچه در خارج از کلاس انجام می‌شده، به داخل کلاس درس منتقل می‌شود. این تغییر همسو با گرایش جهانی زبان آموز محوری و یادگیری فعال است (LAGE ET AL, 2000:32). اجرای این رویکرد

تضمین‌کننده نیازهای فارسی‌آموزان در سراسر جهان است و نقش معلم زبان فارسی را از کنترل‌گری کلاس درس به تسهیلگری آن تغییر می‌دهد. آموزش زبان فارسی در قالب این رویکرد گام مهمی در جذب فارسی‌آموزان؛ خصوصاً نوجوانان و جوانان است.

۲. **آموزش تلفیقی؛ ضرورتی اجتناب‌ناپذیر در پسا کرونا:** از طرح آموزش تلفیقی در جهان بیش از دو دهه می‌گذرد. این شیوه آموزش که در حقیقت تلفیقی یا ترکیبی از آموزش حضوری و برخط است با عنوان «مدل سنتی جدید^۱» یا مدل «به‌هنگار جدید^۲» نیز شناخته می‌شود. بر اساس مطالعه کنسرسیوم سلون، ۶۵٫۲٪ از مؤسسات آموزش عالی، دوره‌های آموزش تلفیقی برگزار می‌کنند (DZIUBAN, 2018). بر اساس یافته‌های کنسرسیوم رسانه‌ای جدید افق^۳، این نوع آموزش با مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری در دانشجویان و اساتید در ارتباط است که چگونگی تأثیر آن بر محیط آموزش و یادگیری را نشان می‌دهد. مطالعه آموزش تلفیقی، به ما کمک می‌کند در فرایند آموزش، از فناوری اطلاعات و ارتباطات هم‌مانند نیروهای انسانی استفاده کنیم. علاوه بر یادگیری مشارکتی و نمره‌دهی اتوماتیک، یادگیری را تحلیل کنیم و در نتیجه، با خلاقیت بیشتر و مهارت بالاتر در فرایند حل مسئله به فعالیت آموزشی پردازیم (IBID). واقعیت این است که موسسه‌ها، مراکز، استادان و مدرسان زبان فارسی همواره نسبت به این تحولات مقاومت نشان داده‌اند؛ به گونه‌ای که هم‌اکنون در بسیار از دانشگاه‌های جهان و موسسه‌های آزاد، شیوه‌های آموزش زبان فارسی در جهان تا حد قابل توجهی از تحولات مربوط به روش‌های آموزش و سنجش زبان فارسی عقب هستند. از پیامدهای مثبت شیوع کرونا شکسته شدن این مقاومت منفی بود. آموزش زبان فارسی به شیوه تلفیقی، علاوه بر تقویت انگیزه فارسی‌آموزان، به جذب فارسی‌آموزان جدید در سراسر جهان کمک شایانی خواهد کرد. به نهادهای متولی امر آموزش زبان فارسی توصیه می‌شود این شیوه آموزشی را تبیین

1 New traditional model

2 New Normal model

3 New Media Consortium Horizon

و اجرا نمایند. یکی از ویژگی‌های مهم آموزش تلفیقی، تسهیل دسترسی دانشجویان به منابع آموزشی در سراسر دنیا است. بر اساس گزارشی در سال ۲۰۱۰ در ایالات متحده آمریکا، دانشجویانی که شرایط مالی ضعیف‌تری دارند هم می‌توانند با استفاده از دوره‌های تلفیقی، سطح تحصیلی خود را ارتقا دهند. دلایل زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد آموزش تلفیقی بر دیگر روش‌های آموزشی ترجیح دارد. اوسگوتورپ و گراهام (۲۰۰۳) غنای آموزشی، دسترسی بالا به اطلاعات، تعامل اجتماعی و فعالیت شخصی را از مهم‌ترین دلایل برتری آموزش تلفیقی بر آموزش‌های کلاسیک می‌دانند.

۳. طراحی شبکه اجتماعی فارسی‌آموزان جهان: در حال حاضر، آموزش بیش از ده‌زبان خارجی در دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزشی ایران دایر است؛ از جمله زبان انگلیسی، زبان فرانسه، زبان اسپانیایی، زبان روسی، زبان آلمانی، زبان ایتالیایی، زبان چینی، زبان کره‌ای، زبان ژاپنی، زبان اردو و زبان ترکی استانبولی. به‌طور هم‌زمان، آموزش زبان فارسی در بسیاری از دانشگاه‌های کشورهای انگلیسی‌زبان (به‌ویژه انگلستان و آمریکا)، فرانسه، روسیه، آلمان، ایتالیا، چین، کر جنوبی، ژاپن، هند و پاکستان و ترکیه و کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز در قالب یک رشته تحصیلی یا بخشی از رشته‌های شرق‌شناسی، تاریخ، ایران‌شناسی و مطالعات منطقه‌ای دایر است. یکی از راه‌های گسترش زبان فارسی در جهان به هم مرتبط کردن دانشجویان ایرانی رشته‌های آموزش زبان خارجی به دانشجویان خارجی فارسی‌آموز متناظر آن‌ها در دانشگاه‌های خارجی است. یک نرم‌افزار کاربردی (اپلیکیشن) به نام TANDEM LANGUAGE EXCHANGE وجود دارد که در آن انگلیسی‌آموزان جهان به همدیگر مرتبط شده‌اند. طراحی چنین نرم‌افزاری برای مرتبط کردن فارسی‌آموزان خارجی با همدیگر و با دانشجویان ایرانی رشته‌های آموزش زبان خارجی امکان‌پذیر است. به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بنیاد سعدی پیشنهاد می‌شود با ایجاد یک کنسرسیوم فناورانه این امکان را بررسی و پس از بومی‌سازی اجرا کنند. تهیه چنین نرم‌افزاری با زیرساخت و پلتفرم ایرانی می‌تواند فارسی‌آموزان سراسر جهان را

به همدیگر پیوند دهد و درون‌داد زبانی و فرهنگی لازم را برای همه آن‌ها به‌طور هم‌زمان فراهم نماید.

۴. افزودن زبان فارسی به نرم‌افزارها و بسترهای آموزشی جهانی: کرونا یک حادثه غافلگیرکننده بود که روندها و رویه‌های آموزشی سراسر جهان را متحول کرد. با شیوع این بیماری، بسیاری از موسسه‌های آموزش زبان خارجی، برنامه‌های آموزشی خود را به بسترهای الکترونیکی منتقل کردند. متأسفانه این امر برای آموزش زبان فارسی چندان امکان‌پذیر نبود زیرا پیش از آن مدیران موسسه‌ها و استادان و مدرسان زبان فارسی تجربه قابل‌اتکایی در اختیار نداشتند. شیوع کرونا بار دیگر اثبات کرد که پیوستن زبان فارسی به نرم‌افزارها و بسترهای آموزشی جهانی یک ضرورت انکارناپذیر است. در حقیقت، کرونا به آموزش زبان فارسی در جهان یک جهت‌گیری الکترونیکی داد. چندین بستر و نرم‌افزار معتبر جهانی وجود دارد که پیوستن زبان فارسی به آن‌ها می‌تواند گام مهمی در گسترش زبان فارسی در جهان باشد. برخی از این نرم‌افزارها عبارت‌اند از:

- **سنچری تک (CENTURY TECH)**، از افراد می‌خواهد که مشخص کنند در چه زمینه‌ای ضعیف هستند، سپس، با ارائه درس‌های کوچک، آن‌ها را به چالش می‌کشد و زمینه‌ای را فراهم می‌کند که مطالب بیشتر در ذهنشان بماند.
- **کلس دوجو (CLASSDOJO)**، با اتصال مدرسان، دانش‌آموزان و والدین، محیط‌های آموزشی کارآمدی می‌سازد.
- **ادمودو (EDMODO)**، ابزارها و منابعی را فراهم می‌کند که مدرسان کلاس‌هایشان را مدیریت کنند و زبان‌آموزان را از راه دور در فرایند یادگیری درگیر کنند، این سیستم، زبان‌های خارجی بسیاری را تحت پوشش قرار می‌دهد.
- **ادراک (EDRAAK)**، زبان عربی را به‌صورت برخط آموزش می‌دهد و منابعی برای زبان‌آموزان و مدرسان معرفی می‌کند.
- **اک استپ (EKSTEP)**، سکوی بازی برای آموزش و همچنین، مجموعه‌ای از منابع آموزشی برای پشتیبانی از زبان‌آموزان فراهم می‌کند.

- **گوگل کلاسروم (GOOGLE CLASSROOM)**، به مدرسان و دانشجویان کمک می‌کند که از راه دور به یکدیگر متصل شوند، ارتباط برقرار کنند و به صورت سازمان‌دهی شده به آموزش ادامه دهند.
- **مودل (MOODLE)**، یک سکوی آموزشی است که به صورت بین‌المللی پشتیبانی می‌شود.
- **نفهام (NAFHAM)**، سکوی آموزش برخط زبان عربی است که تعداد زیادی ویدئوی آموزشی ارائه می‌دهد؛ این ویدئوها مطابق با برنامه‌های درسی مصر و سوریه هم هستند.
- **پیپر ایرپلینز (PAPER AIRPLANES)**، دوره‌های ۱۲-۱۶ هفته‌ای از طریق ویدئو کنفرانس برگزار می‌کند؛ افراد در طول دوره با مدرسان خصوصی خود در ارتباط خواهند بود.
- **اسکولوژی (SCHOLOGY)**، ابزارهایی برای حمایت از آموزش، یادگیری، نمره‌دهی، همکاری و ارزیابی ارائه می‌دهد.
- **اسکولر (SKOOLER)**، ابزاری برای تبدیل نرم‌افزار آفیس به یک سکوی آموزشی است.

از این نرم‌افزارها، دو اپلیکیشن مودل^۱ و وبکس^۲ بیش از همه شناخته شده هستند. مودل، یک نرم‌افزار مدیریت یادگیری است که در بعضی پژوهش‌ها از آن با عنوان محیط یادگیری مجازی^۳ یاد شده است. کاربران می‌توانند به دو صورت از مودل استفاده کنند. به صورت محدود و رایگان، به صورت نامحدود و با هزینه. به این ترتیب، کاربر حق انتخاب دارد تا نوع استفاده خود از مودل را مشخص کند. هدف از اختراع پلتفرم و نرم‌افزاری مانند مودل کمک به مدرسان برای ایجاد دوره‌هایی بود که می‌توانستند به صورت مجازی و به صورت غیر سنتی برگزار شوند. یکی از مهم‌ترین مزایای مودل این است که علاوه بر رایگان بودن خدمات آن،

1 Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment

2 Cisco Webex

3 Virtual Learning Environment

هزینه‌های ساخته‌شدنش هم در برابر سایر پلتفرم‌ها بسیار کمتر است. مواد آموزشی مورد استفاده در مودل، مواد آموزشی چندرسانه‌ای مانند کتاب‌های الکترونیکی، فایل‌های صوتی، پادکست‌ها، ویدئوها و پاورپوینت است. تخمین زده شده است که از ژوئن سال ۲۰۱۳، بیشتر از ۸۳۰۰۰ وب‌سایت ثبت و فعال شده‌اند و از نظام آموزشی مبتنی بر مودل استفاده می‌کنند. هم‌اکنون، بیش از ۷۱ میلیون کاربر از نسخه محدود و نامحدود مودل استفاده می‌کنند. مودل تاکنون ۷,۵ میلیون دوره به‌همراه ۱,۲ مدرس برگزار کرده است.

برنامه کاربردی سیسکو وبکس نیز دامنه وسیعی از خدمات آموزشی برخط را با کیفیت بالا ارائه می‌دهد. وبکس یک برنامه کاربردی است که به کاربران کمک می‌کند از طریق تصویر، ویدئو و صدا از هرجایی از دنیا آموزش لازم در زمینه موردنظر خود را ببینند. برای استفاده از وبکس، نیاز به خرید هیچ سخت‌افزار یا دانلود هیچ نرم‌افزاری نیست و به راحتی روی رایانه یا تلفن همراه قابل اجراست. این برنامه کاربردی، هزینه‌های شرکت‌ها و افراد را برای برگزاری جلسه، کنفرانس، رویداد و یا کلاس کاهش می‌دهند. مدرسان و دانشجویان می‌توانند به صورت مستقیم از راه دور با یکدیگر ارتباط داشته باشند و به صورت رودرو مباحث آموزشی را مطرح نمایند. این برنامه کاربردی بسیار پویا است و مزایای فنی و کاربردی بسیاری دارد (طاهر، ۲۰۲۰).

۵. **دسترس پذیر کردن منابع معتبر آموزش زبان فارسی در جهان:** در یک دهه اخیر، تعداد قابل توجهی کتاب و منبع آموزشی سودمند، متناسب با یافته‌های نوین علمی و نیازهای شناسایی شده فارسی‌آموزان خارجی، تدوین و تألیف شده است. متأسفانه بسیاری از این منابع توزیع محدودی دارند و در اختیار همه علاقه‌مندان قرار نمی‌گیرند. این بدان معنا است که کتاب‌های آموزشی سودمند وجود دارد اما فارسی‌آموزان علاقه‌مند به آن‌ها دسترسی ندارند. ضرورت دارد این کتاب‌ها در سایت‌های معتبر جهانی فروش کتاب همانند آمازون قرار داده شود و با حداقل قیمت امکان دسترسی به آن‌ها برای دسترسی فارسی‌آموزان علاقه‌مند در سراسر جهان فراهم آید.

۶. پیوستن به انجمن جهانی تدوین مواد آموزشی (MATSDA): انجمن جهانی تدوین مواد آموزشی^۱ از حدود دو دهه پیش راه‌اندازی شده است. یکی از اهداف این انجمن جهانی، معرفی کتاب‌های مرجع برای آموزش و یادگیری زبان دوم است. جای زبان فارسی، استادان و زبان‌شناسان زبان فارسی‌پژوه در این انجمن جهانی خالی است. پیوستن به این انجمن جهانی، مقدمه خوبی برای معرفی منابع آموزش زبان فارسی در جهان است. بی‌تردید، بسیاری از افرادی که به یادگیری زبان فارسی علاقه‌مند هستند، می‌توانند از طریق مطالعه منابعی که از طریق این انجمن معرفی می‌شود، به یادگیری زبان فارسی بپردازند. علاوه بر این، عضویت در این انجمن، مستلزم نقد علمی منابع آموزش زبان فارسی است و همین نقد منابع بسیار مهمی برای تقویت این منابع و به‌روزر کردن پیوسته آن است.

۷. تدوین فرهنگ لغت فارسی آموز: یکی از نیازهای بسیار اساسی فارسی‌آموزان در سراسر جهان، دسترسی به فرهنگ‌های تک‌زبانه فارسی‌آموزی است. هم‌اکنون فقط یک فرهنگ فارسی‌آموز قابل‌اتکا وجود دارد و آن هم فرهنگ زبان‌آموز پیشرفته (عاصی ۱۳۹۸) است. همین فرهنگ نیز در دسترس بسیاری از فارسی‌آموزان جهان قرار نگرفته است. ضرورت دارد نسبت به تقویت این فرهنگ و فراگیر کردن آن برای همه سطوح فارسی‌آموزی اقدام شود. به‌علاوه لازم است این فرهنگ به‌صورت الکترونیکی نیز، در اختیار فارسی‌آموزان سراسر جهان قرار گیرد.

۸. طراحی و پیاده‌سازی پیکره فارسی: زبان‌شناسی پیکره یکی از گرایش‌های نوین در مطالعات زبانی است که بر اساس آن تولیدات زبانی در قالب پیکره‌ها گردآوری می‌شوند. یکی از انواع پیکره، پیکره زبان‌آموز^۲ است. پیکره زبان‌آموز پیکره‌ای است که از تولیدات شفاهی و کتبی زبان‌آموزان تهیه می‌شود و به محققان کمک می‌کند تا مختصات زبان میانی زبان‌آموزان را کشف نمایند. چنین پیکره‌ای از حدود پنج سال پیش در بنیاد

1 Materials Development Association

2 Learner Corpus

سعدی شکل گرفته است اما هنوز در مرحله اولیه توسعه خود است. تقویت چنین پیکره‌ای و درج درون‌داد بیشتر در آن می‌تواند زمینه‌ساز پژوهش‌های بنیادی برای کشف مختصات زبان میانی فارسی‌آموزان خارجی باشد. همچنین، می‌توان این پیکره را به صورت الکترونیکی نیز عرضه نمود و امکان دسترسی استادان زبان فارسی در سراسر جهان را به آن فراهم کرد. بی‌تردید، چنین اقدامی می‌تواند مسیر ساده‌سازی یادگیری زبان فارسی را نمایان کرده و بسیاری از مشکلات فارسی‌آموزان خارجی را مرتفع نماید.

۹. **ضرورت نگاه ملی و حاکمیتی موضوع آموزش و گسترش زبان فارسی در جهان:** زبان فارسی یکی از ارکان قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است؛ بنابراین آموزش و گسترش آن در جهان، یک موضوع ملی، حاکمیتی و فرادستگاهی است. ضرورت دارد برای تقویت زبان فارسی در جهان، یک برنامه ملی کلان و یکپارچه تنظیم شود. برای این منظور پیشنهاد می‌شود کارگروه ملی تدوین برنامه جهانی آموزش و گسترش زبان فارسی، با محوریت نهاد متولی این موضوع (بنیاد سعدی) و مشارکت همه دستگاه‌های ذی‌نفع از جمله وزارت امور خارجه؛ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛ وزارت آموزش و پرورش؛ وزارت اطلاعات و جامعه المصطفی العالمیه تشکیل شود. وظیفه این کارگروه سیاست‌گذاری کلان و تدوین برنامه ملی گسترش زبان فارسی در جهان است و شعار محوری آن «برنامه‌ریزی گروهی و اجرای تخصصی» اعلام شود؛ بدان معنا که همه در تدوین برنامه جامع مشارکت دارند اما هر کدام به اقتضای مأموریت‌ها و ویژگی‌های دستگاهی خود اقدام می‌نمایند.

۱۰. **طراحی نرم‌افزارهای آموزش زبان فارسی مبتنی بر موبایل (MALL):** با ظهور امکانات ارتباطی نوین همانند تلفن همراه (موبایل)، شیوه‌های یادگیری نیز متحول شده است. امروز موبایل، یک ابزار همه‌کاره است و دانشجویان و دانش‌آموزان سراسر جهان از آن برای اهداف مختلف؛ از جمله یادگیری زبان، استفاده می‌کنند. بهره‌گیری از این ظرفیت آن‌قدر مورد توجه

بوده است که در حال حاضر بیش از ۱۰ بستر آموزش زبان مبتنی بر موبایل^۱ معرفی و به جامعه نوین جهانی ارزش شده است. برخی از این بسترها عبارت‌اند از؛

- سل-اد (CELL-ED)، سکوی آموزشی زبان آموز-محور و مهارت-محور همراه با گزینه‌های آموزشی برون‌خطی ارائه می‌دهد.
- انزا ادو کیشن (ENEZA EDUCATION)، مواد آموزشی ارائه می‌دهد و سپس، دروس آموزش داده‌شده را مرور می‌کند.
- فانزی (FUNZI)، سرویس آموزش از طریق موبایل است که آموزش به گروه‌های بزرگ را پشتیبانی می‌کند.
- کایوس (KAIOS)، نرم‌افزاری است که توانایی‌های موبایل‌های پیشرفته را در موبایل‌های ابتدایی قابل اجرا می‌کند و فرصت‌های یادگیری بیشتری در اختیار پرتال‌های باز قرار می‌دهد.
- یوبونگو (UBONGO)، موبایل‌های گوناگون را به هم پیوند می‌دهد و بستر آموزش را برای خانواده‌های آفریقایی با هزینه بسیار کم، فراهم نماید.
- یوستاد موبایل (USTAD MOBILE)، دسترسی به منابع آموزشی و به اشتراک گذاری آن‌ها به صورت برون‌خطی را امکان‌پذیر می‌کند.
- موک (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE=MOOC)، سکوی از دوره‌های انبوه باز و برخط است که علاوه بر فراهم کردن محیط مناسبی برای تعداد زیادی شرکت‌کننده و ارائه مواد آموزشی به آن‌ها، فضای تعاملی را برای یادگیری فراهم می‌کند.
- الیسون (ALISON)، دوره‌های برخط به زبان‌های گوناگون از جمله: انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی، ایتالیایی و پرتغالی برگزار می‌کند.
- کورسرا (COURSERA)، دوره‌های برخطی برگزار می‌کند که توسط مدرسان از دانشگاه‌ها و شرکت‌های معتبر جهان آموزش داده می‌شوند.

^۱ Mobile-Assisted Language Learning

- آکادمی مدرسه اینترنتی اروپا (EUROPEAN SCHOOLNET ACADEMY)، دوره‌های برخط حرفه‌ای و رایگان برای مدرسان زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، ایتالیایی و دیگر زبان‌های اروپایی، برگزار می‌کند.
- ای دی ایکس (EDX)، دوره‌های برخط آموزشی حرفه‌ای برای مدرسان زبان‌های انگلیسی، فرانسه، ایتالیایی و سایر زبان‌های اروپایی می‌کند.
- فیوچر لرن (FUTURE LEARN)، برگزارکننده دوره‌های برخط برای کمک به زبان‌آموزانی است که می‌خواهند زبان یاد بگیرند، مهارت‌های حرفه‌ای خود را تقویت کنند و با متخصصان در ارتباط باشند.
- کد ایت (CODE IT)، به کودکان کمک می‌کند مفاهیم پایه‌ای موردنظر را با استفاده از دوره‌های برخط یاد بگیرند و بتوانند به صورت زنده وینار داشته باشند. این برنامه‌ها هم به زبان انگلیسی و هم به زبان آلمانی هستند.
- دولینگو (DUOLINGO)، نرم‌افزاری برای حمایت از یادگیری زبان است که تعداد زیادی زبان را دربر می‌گیرد.
- فید دِ مانستر (FEED THE MONSTER)، اپلیکیشن اندروید به چندین زبان برای آموزش اصول خواندن به کودکان است.
- خان آکادمی (KHAN ACADEMY)، دروس برخط به همراه تمرین‌های رایگان در زمینه‌های ریاضی، علوم تجربی، علوم انسانی ارائه می‌کند. همچنین، ابزارهای رایگانی برای والدین و مدرسان فراهم می‌کند که بتوانند با استفاده از آن‌ها، فرایند یادگیری فرزندان و زبان‌آموزانشان را زیر نظر داشته باشند. این سایت در بیش از ۴۰ زبان ارائه می‌شود و برای بیش از ۱۰ کشور، با توجه به برنامه‌ریزی درسی ملی آن کشور طراحی می‌شود.
- QUIZLET، بازی‌ها و فلش کارت‌های آموزشی در زمینه‌های گوناگون ارائه می‌دهد. متأسفانه آموزش زبان فارسی مبتنی بر موبایل، هنوز به‌طور جدی موردتوجه قرار نگرفته است. یکی از راه‌های مهم گسترش زبان فارسی، ارائه آن در بستر موبایل و در قالب برنامه‌های

کاربردی شناخته‌شده در این حوزه است. ضرورت دارد نهادهای متولی برای پیوستن زبان فارسی به نرم‌افزارهای آموزش زبان جهانی تلاش نمایند. در صدر این نرم‌افزارها می‌توان به دولینگو، یوبونگو و یوستاد موبایل اشاره کرد.

۱۱. تشکیل شبکه جهانی معلمان و استادان زبان فارسی: هم‌اکنون زبان فارسی در

بیش از ۳۰۰ دانشگاه معتبر جهان تدریس می‌شود که حجم قابل توجهی از آن‌ها مربوط به کشورهای شبه‌قاره است. مطابق آخرین گزارش‌های مرکز تحقیقات و آموزش زبان فارسی در هند، در حال حاضر حدود یک‌صد دانشگاه هندی، رشته زبان و ادبیات فارسی را در مقاطع مختلف تحصیلی - از کارشناسی تا دکتری - ارائه می‌کنند. تجربه زیسته معلمان و مدرسان زبان فارسی در جهان می‌تواند به تقویت آموزش و یادگیری زبان فارسی کمک کند، مشروط بر آنکه این تجربه‌ها در رویدادهای مهم علمی تبادل گردند. تشکیل شبکه جهانی معلمان و مدرسان زبان فارسی می‌تواند بستر ارزشمندی برای تعاملات علمی و عملی این افراد و بهره‌گیری از تجربیات آن‌ها باشد. تشکیل این شبکه همچنین می‌تواند دسترسی استادان و معلمان زبان فارسی به آخرین یافته‌های حوزه آموزش و گسترش زبان فارسی را تسهیل نماید. پرواضح است تشکیل چنین شبکه‌ای امکان ارائه اطلاعات در کوتاه‌ترین زمان و به بهترین شیوه را نیز فراهم می‌نماید.